

УДК 339.9

<https://doi.org/10.31713/ve320242>

JEL: F47

Гарнага О. М. [1; ORCID ID: 0000-0002-5236-7299],

к.е.н., доцент,

Несененко П. П. [2; ORCID ID: 0000-0001-6399-3511],

д.е.н., професор,

Кушнір Н. Б. [1; ORCID ID: 0000-0002-4613-2848],

к.е.н., професор

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

²Одеський національний економічний університет, м. Одеса

МЕТОДИ АНАЛІЗУ І ПРОГНОЗУВАННЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

У статті розглянуто особливості методів аналізу і прогнозування в системі міжнародних економічних відносин. Досліджено функції прогнозування та визначено його етапи. Проаналізовано перші прогнозно-аналітичні моделі, які описують глобальний міжнародний економічний розвиток. Наголошено на впливі міжнародних рейтингових агентств на геополітичну ситуацію. Вказано, що використання методів аналізу і прогнозування при вирішенні найскладніших соціально-економічних проблем як на національному, так і на міжнародному рівні, здатне стимулювати стратегічно орієнтоване мислення, виявляти ймовірні тенденції, можливості та потенційні загрози.

Ключові слова: аналіз; прогнозування; міжнародні економічні відносини; світова економіка; макроекономічні прогнози; моделі розвитку.

Вступ. Реалії сучасного етапу розвитку нашої держави на міжнародній арені роблять перехід до сталого та ефективного розвитку національної економіки першочерговим завданням, яке неможливо реалізувати без передбачення та прогнозування майбутніх перспектив. Масштаб проблем, які потрібно вирішити, та рівень якісного розвитку наукового потенціалу вимагають застосування сучасних методів аналізу і прогнозування в системі міжнародних економічних відносин. Дослідження з прогнозування динаміки світової економіки становлять великий інтерес для міжнародної спільноти [1]. Існують макроекономічні проблеми, які впливають на уповільнення економічного зростання в розвинених країнах світу та науково-технічного прогресу в цілому. Дискусійним лишається питання про те чи взагалі зможуть країни, що розвиваються, наздогнати розвинені країни світу. Водночас

глобальні довгострокові макропрогнози та методика їх здійснення все ще залишаються значною мірою нерозробленими і потребують подальших наукових досліджень. Таким чином, потреба у вивченні методів аналізу і прогнозування в системі міжнародних економічних відносин як ніколи є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у визначення основ аналізу та макроекономічного прогнозування присвячено праці Г. Присенка, Є. Равіковича, М. Лукашевича, Т. Іванової, Г. Івченко. Проте, звертаючи увагу на багатогранність зазначеної проблематики, вважаємо, що в сучасній науковій літературі ці аспекти є недостатньо висвітленими та залишаються актуальними.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні та визначенні дієвих методів аналізу і прогнозування в системі міжнародних економічних відносин.

Викладення основного матеріалу. Як відомо, під прогнозом розуміють науково обґрунтоване судження про ймовірні стани об'єкта дослідження в перспективі, про можливі шляхи та терміни їх розвитку і здійснення. Процес аналізу вихідних даних та безпосередньо на цій основі розробка прогнозів називається прогнозуванням. Прогнозування виконує передбачувальну та вказівну функції (рис. 1).

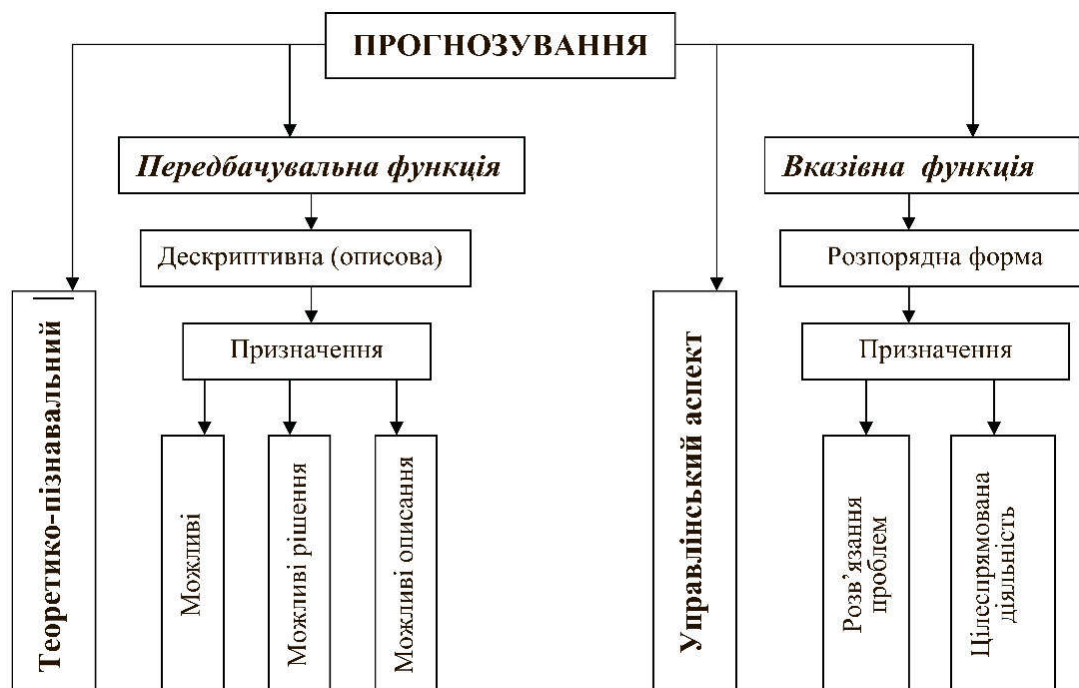

Рис. 1. Функції прогнозування

До основних етапів процесу прогнозування належать (рис. 2):

- ретроспекція;
- діагноз;
- проспекція.

Рис. 2. Етапи прогнозування

Якщо говорити про прогнозно-аналітичне вивчення тенденцій розвитку міжнародних економічних відносин, то варто зауважити, що це є головним трендом, який прослідковується протягом всього ХХ ст. [2]. Першими прогнозно-аналітичними моделями, які описують глобальний міжнародний економічний розвиток, були моделі побудовані Дж. Форестером у 1970-х рр. за ініціативи Римського клубу. У пізніший період макроекономічні прогнози глобальної динаміки були представлені різними науковими співтовариствами та організаціями такими як: підрозділи ООН, World Bank Group, Goldman Sachs, ICEMB РАН тощо. У вищезгаданих моделях Дж. Форестера аналізувалися можливі наслідки тенденцій збільшення чисельності населення за існуючого виробництва в умовах обмеженості ресурсів і зростання масштабів екологічного забруднення навколишнього середовища. Отримані змодельовані результати продемонстрували нестабільність міжнародної глобальної системи і ймовірність глибокої економічної кризи в першій половині ХХІ ст. Тим самим, моделі показали значущість проблематики фізичних меж розвитку світової економіки, насамперед через виснаження ресурсів. Процес дослідження глобальних економічних показників призвів до того, що при розробці макроекономічних прогнозів виникла необхідність у застосуванні спеціальних діагностичних методів з системою обґрунтованих економічних індикаторів [3]. Основою стала американська система економічних індикаторів, яка містить наступні основні напрями:

- прогнозування найсильніших світових макроекономічних криз;

- аналіз та опис особливостей перебігу криз в розрізі окремих країн;

- аналіз та прогнозування світової торгівлі та системи міжнародних економічних відносин за допомогою побудови матриць;

- аналіз та прогнозування інфляційних процесів, які носять міжнародний характер.

Щодо основних методів, які використовують у прогнозуванні в системі міжнародних економічних відносин, то виділяють наступні (рис. 3):

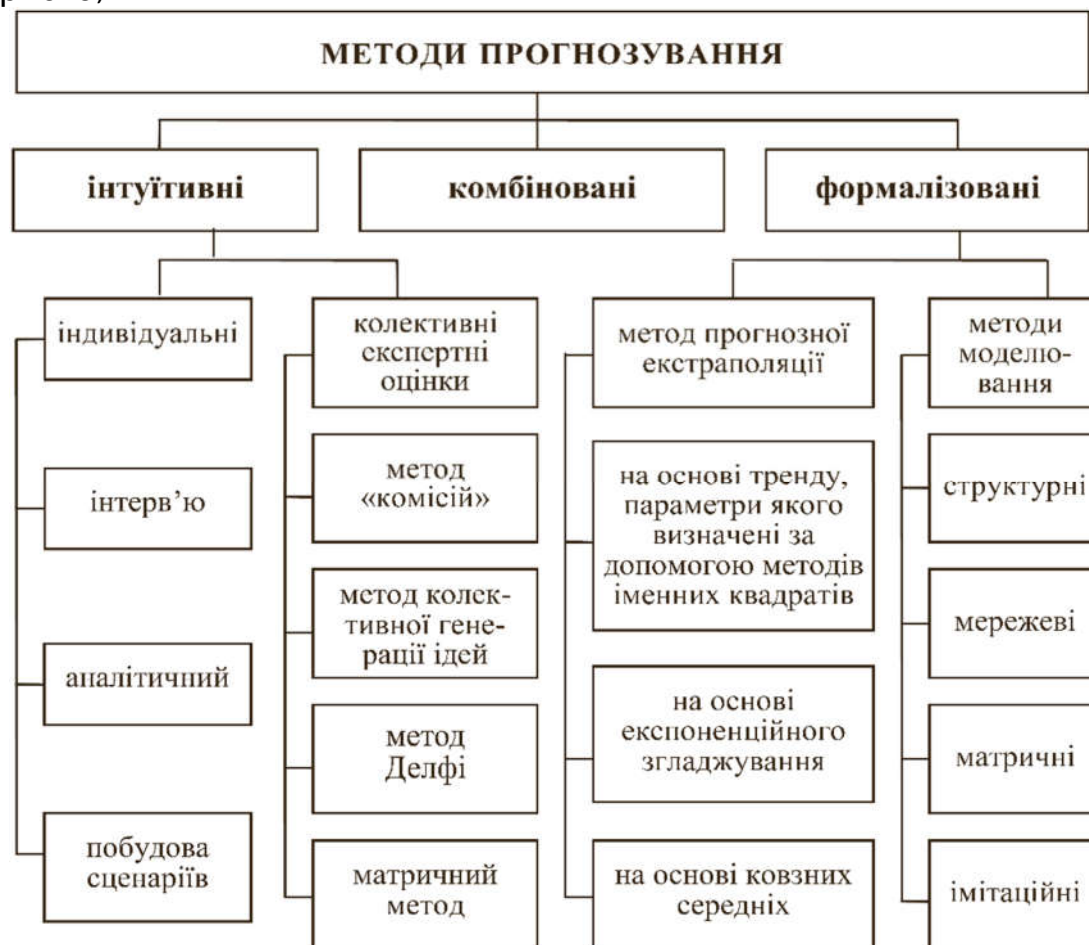

Рис. 3. Методи прогнозування в системі міжнародних економічних відносин

До основних методів аналізу в системі міжнародних економічних відносин належать (рис. 4):

- методи прогновної екстраполяції;
- системно-структурні методи;
- асоціативні методи;

- методи випереджальної інформації.

Методи прогнозової екстраполяції	Системно-структурні методи та моделі	Асоціативні методи	Методи випереджальної інформації
<ul style="list-style-type: none"> • проста екстраполяція • метод ковзних середніх • метод експоненціального згладжування • екстраполяція трендів • авторегресійні моделі 	<ul style="list-style-type: none"> • морфологічний аналіз • системний аналіз • матричний метод • регресійні моделі • економетричні методи • мережеве моделювання 	<ul style="list-style-type: none"> • імітаційне моделювання • історико-логічний аналіз 	<ul style="list-style-type: none"> • аналіз потоків публікацій • оцінка значущості винаходів • аналіз патентної інформації

Рис. 4. Методи аналізу в системі міжнародних економічних відносин

Використання вищезазначених методів є важливим елементом управління процесами науково-технічного розвитку [4]. Аналіз інноваційних технологій та наслідків їх застосування потребує наявності відповідної достовірної інформації для прийняття управлінських рішень, починаючи від національного рівня до рівня окремого суб'єкта господарювання. Так, наприклад, компанії міжнародного значення на основі методів аналізу та прогнозування передбачають пріоритетні напрями власних науково-дослідних робіт, проводять планування розробок нового продукту, приймають стратегічні рішення стосовно ліцензування своїх технологій та створення спільних підприємств. Малі регіональні підприємства значною мірою також залежать від техніко-технологічних інновацій. Довгострокові макроекономічні передбачення розвитку науки, техніки та технологій у високорозвинених країнах (США, Японії, Німеччині, Франції, Великобританії) на національному рівні можуть здійснюватися на основі методології Форсайт (від англ. Foresight – передбачення). Проте методологія Форсайт істотно відрізняється від прогнозування, тому що базується на залученні всіх ключових суб'єктів розвитку: науково-технічної сфери, бізнесу, уряду, представників громадськості. Традиційне класичне ж прогнозування (forecasting), як правило, здійснюється вченими.

Крім того, варто наголосити на тому, що значну вагу при проведенні оцінки перспектив розвитку, як найбільших світових транснаціональних компаній, так і окремих національних економік, мають міжнародні рейтингові агентства [5], як-от: агентства Standard & Poor's (S&P), Moody's, Fitch Ratings. Своїми прогнозами та оцінками вони можуть здійснювати вплив на фінансову ситуацію в тому чи іншому регіоні, в тій чи іншій країні. Слід зазначити, що

особливо їх роль зростає в період різного роду економічних криз, глобальних проблем, які пов'язані, наприклад, з погашенням державного боргу або фінансуванням бюджетних витрат. Заяви зазначених агентств про наміри знизити рейтинг якоїсь країни, наприклад, після оголошення урядом цієї країни про план виходу з кризової ситуації що склалась, або пропозиції певних заходів, які здатні врегулювати національні проблеми з державним боргом, можуть зменшити, а то й нівелювати повністю ефект від подібних дій.

Висновки. В більшості випадків довгострокові прогнози на 20, 30, 40 і більше років носять, як правило, ймовірнісний характер і не ставлять перед собою мету спрогнозувати конкретну майбутню перспективу. Використання методів аналізу і прогнозування при вирішенні найскладніших соціально-економічних проблем як на національному, так і на міжнародному рівні, здатне стимулювати стратегічно орієнтоване мислення, виявляти ймовірні тенденції, можливості та потенційні загрози. Серед існуючих тенденцій розвитку в системі міжнародних економічних відносин застосування вищезгаданих методів може допомогти виділити фактори, які є найбільш ймовірними при розвитку будь-якої геополітичної ситуації та можуть неочікувано змінити хід подій.

1. Wilcox W. Forecasting Asian Strategic Environments for National Security Decision Making : A Report and A Method. The RAND Corporation, 1970. 2. Одягайло В. М. Міжнародна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2005. 397 с. 3. Романчиков В. І. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ЦУЛ, 2008. 256 с. 4. Рокоча В. В. Геоелектроніка та глобальні стратегії українського бізнесу (антикризовий аспект) : навч. посіб. К. : Університет економіки та права «КРОК», 2017. 352 с. 5. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України. *Міжнародні відносини*. Київ : ЦУЛ, 2019. 172 с.

REFERENCES:

1. Wilcox W. Forecasting Asian Strategic Environments for National Security Decision Making : A Report and A Method. The RAND Corporation, 1970. 2. Odiahailo V. M. Mizhнародna ekonomika : navch. posib. K. : Znannia, 2005. 397 s. 3. Romanchukov V. I. Mizhнародni ekonomichni vidnosyny : navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. K. : TsUL, 2008. 256 s. 4. Rokocha V. V. Heoekonomika ta hlobalni stratehii ukrainskoho biznesu (antykryzovyi aspekt) : navch. posib. K. : Universtet ekonomiky ta prava «KROK», 2017. 352 s. 5. Kordon M. V. Yevropeiska ta yevroatlantychna intehratsiia Ukrainy. *Mizhнародni vidnosyny*. Kyiv : TsUL, 2019. 172 s.

Harnaha O. M. [1; ORCID ID: 0000-0002-5236-7299],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associated Professor,

Nesenenko P. P. [2; ORCID ID: 0000-0001-6399-3511],

Doctor of Economics, Professor,

Kushnir N. B. [1; ORCID ID: 0000-0002-4613-2848],

Candidate of Economics (Ph.D.), Professor

¹*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

²*Odesa National University of Economics, Odesa*

METHODS OF ANALYSIS AND FORECASTING IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

The article examines the peculiarities of methods of analysis and forecasting in the system of international economic relations. Attention is focused on the fact that global long-term macro forecasts and the methodology of their implementation still remain largely undeveloped and require further scientific research.

Speaking about the prognostic and analytical study of trends in the development of international economic relations, it is worth noting that this is the main trend that has been followed throughout the 20-th century. The first predictive and analytical models describing global international economic development were models built by J. Forrester in the 1970s at the initiative of the Club of Rome. In the later period, macroeconomic forecasts of global dynamics were presented by various scientific communities and organizations such as: divisions of the UN, World Bank Group, Goldman Sachs, ICEMB PAH etc.

The process of researching global economic indicators led to the need to apply special diagnostic methods with a system of substantiated economic indicators when developing macroeconomic forecasts. The American system of economic indicators became the basis.

As for the main methods used in forecasting in the system of international economic relations, the following are distinguished: intuitive, combined, formalized. The main methods of analysis include the following: predictive extrapolation methods, system-structural methods, associative methods, anticipatory information methods.

The use of the above-mentioned methods is an important element of managing the processes of scientific and technical development [4]. The analysis of innovative technologies and the consequences of their application requires the availability of relevant reliable information for making management decisions, starting from the national level to the level of a separate economic entity. So, for example, companies of international importance, based on methods of analysis and forecasting, predict the priority areas of their own scientific research work, carry out planning of

new product development, make strategic decisions regarding the licensing of their technologies and the creation of joint ventures.

In addition, it should be emphasized that international rating agencies have a significant weight when assessing the development prospects of both the world's largest multinational companies and individual national economies. These are, for example, such agencies as Standard & Poor's (S&P), Moody's, Fitch Ratings.

With their forecasts and assessments, they can influence the financial situation in one or another region, in one or another country. It should be noted that their role especially increases during various economic crises and global problems related, for example, to the repayment of public debt or the financing of budget expenditures.

The use of methods of analysis and forecasting in solving the most complex socio-economic problems both at the national and international level can stimulate strategically oriented thinking, identify likely trends, opportunities and potential threats. Among the existing development trends in the system of international economic relations, the application of the above-mentioned methods can help to identify the factors that are most likely in the development of any geopolitical situation and can unexpectedly change the course of events.

Keywords: analysis; forecasting; international economic relations; world economy; macroeconomic forecasts; development models.

Отримано: 10 липня 2024 року
Прорецензовано: 15 липня 2024 року
Прийнято до друку: 27 вересня 2024 року